

ΘΕΩΡΙΑ ΘΕΩΡΙΑ

Γ. Η ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ

Τα μέρη της παραγράφου

Η παράγραφος είναι το βασικό δομικό στοιχείο ενός κειμένου. Έχει αυτονομία, καθώς αναπτύσσουμε σε αυτή ένα θέμα, μια πληροφορία ή μια ιδέα, αλλά ταυτόχρονα συνδέεται με την επόμενη παράγραφο και όλες μαζί αποτελούν ένα κείμενο.

Κάθε παράγραφος είναι κι αυτή ένα κείμενο ενιαίο, με αρχή, μέση και τέλος, που ακολουθεί την εξής δομή:

α. Ηθεματική πρόταση: η πρόταση που εκφράζει την κύρια ιδέα, το θέμα της παραγράφου.

β. Οι λεπτομέρειες: οι προτάσεις στις οποίες αναπτύσσεται και αναλύεται το θέμα.

γ. Η κατακλείδα: μοιάζει με τον επίλογο της έκθεσης και είναι η πρόταση όπου γίνεται σύνοψη ή ανακεφαλαίωση του θέματος.

Οι αρετές της παραγράφου

Για να είναι καλή μια παράγραφος, πρέπει να έχει:

- Επαρκή ανάπτυξη: δηλαδή δεν πρέπει να είναι φτωχή και σύντομη.
- Ενότητα: να μη περιέχει λεπτομέρειες άσχετες με την κύρια ιδέα που εμφανίζεται στη θεματική πρόταση.
- Αλληλουχία: οι λεπτομέρειες πρέπει να μπουν στη σωστή σειρά.
- Συνοχή: οι λεπτομέρειες θα πρέπει να συνδέονται με τέτοιο τρόπο, ώστε να μη δημιουργούνται χάσματα στα νοήματα.

Η συνοχή εξασφαλίζεται με τη λογική και φυσική σειρά των λέξεων, με τις κατάλληλες μεταβατικές λέξεις ή φράσεις, με την παράλειψη κάποιας λέξης ή φράσης που προηγήθηκε και την αντικατάστασή της από μια αντωνυμία, ένα επίρρημα ή μια συνώνυμη λέξη.

Να προσέχετε την ορθογραφία, τη σύνταξη και τη στίξη.
Να αποφεύγετε το μακροπερίοδο λόγο.
Να προσαρμόζετε το ύφος σας στην αντίστοιχη επικοινωνιακή περίσταση.

Οι τρόποι ανάπτυξης της παραγράφου

✓ Οι πιο συνηθισμένοι τρόποι ανάπτυξης μιας παραγράφου είναι οιακόλουθοι:

α. Με παραδείγματα,

β. Με σύγκριση και αντίθεση,

γ. Με διαίρεση,

δ. Με αιτιολόγηση,

ε. Με ορισμό,

στ. Με αίτια και αποτελέσματα,

ζ. Με αναλογία,

η. Με συνδυασμό τρόπων ανάπτυξης.

α. Ανάπτυξη με παραδείγματα

Ο πρώτος και βασικός τρόπος ανάπτυξης των λεπτομερειών μιας παραγράφου είναι η παρουσίαση στοιχείων-παραδειγμάτων από την ιστορία ή από τη σύγχρονη κοινωνική-καθημερινή μας ζωή.

• Η ανάπτυξη με παραδείγματα είναι κατάλληλη όταν η θεματική περίοδος χρειάζεται διευκρινίσεις.

«Η διαφήμιση χρησιμοποιεί ποικίλες μεθόδους προκειμένου να πείσει τους καταναλωτές. Για παράδειγμα ταυτίζει το προϊόν με ένα σύμβολο, το συνδέει με μοναδικές περιπέτειες και αξέχαστες εμπειρίες και φυσικά αξιοποιεί τη δύναμη της εικόνας και του ήχου.»

β. Σύγκριση και αντίθεση

Όταν πρόκειται να συγκρίνουμε δύο καταστάσεις, πρόσωπα, αντικείμενα και ιδέες, σημειώνουμε τις ομοιότητες και τις διαφορές τους.

• Η ανάπτυξη με σύγκριση και αντίθεση είναι κατάλληλη, όταν η θεματική περίοδος μάς παρακινεί να βρούμε τις ομοιότητες και τις διαφορές ανάμεσα σε πρόσωπα, τόπους κ.λπ.

«Ανάμεσα στον περιηγητή και τον τουρίστα υπάρχουν βασικές διαφορές, οι οποίες αφορούν τον τρόπο με τον οποίο ο καθένας ταξιδεύει. Στόχος του περιηγητή είναι η γνώση. Ο περιηγητής είναι συνήθως άνθρωπος καλλιεργημένος με πνευματικά ενδιαφέροντα και θεωρεί τα ταξίδια ευκαιρία για να αποκτήσει νέες εμπειρίες και γνώση. Για το λόγο αυτό επισκέπτεται και εξερευνά τόπους ιστορικούς και μνημεία. Αντιθέτως, οι τουρίστες ταξιδεύουν ομαδικά και αποτελούν «όχλο», καθώς συμμετέχουν σε ομάδες που κινούνται οργανωμένα αλλά πολλές φορές άβουλα. Η σχέση τους με τον τόπο και τους ανθρώπους που επισκέπτονται είναι επιφανειακή και πολλές φορές το κίνητρό τους είναι η προβολή και η επίδειξη»

γ. Διαίρεση

Η ανάπτυξη με διαίρεση είναι κατάλληλη όταν η θεματική περίοδος είναι διατυπωμένη έτσι που να αποκαλύπτει τα στοιχεία από τα οποία αποτελείται ένα αντικείμενο, μια ιδέα κ.λπ.

«Στην έκθεση της Διεθνούς Επιτροπής της UNESCO για την εκπαίδευση στον 21ο αιώνα τονίζεται ότι η διά βίου εκπαίδευση πρέπει να στηρίζεται στους παρακάτω τέσσερις πυλώνες, που αποτελούν διαφορετικά είδη μάθησης: 1. Μαθαίνω πώς να αποκτώ τη γνώση. 2. Μαθαίνω να ενεργώ με τέτοιον τρόπο, ώστε να αποκτώ όχι μόνο επαγγελματική κατάρτιση αλλά και τη δυνατότητα να αντιμετωπίζω διάφορες καταστάσεις και να εργάζομαι αρμονικά σε ομάδες. 3. Μαθαίνω να συμβιώνω, κατανοώντας τους άλλους και έχοντας επίγνωση των κοινωνικών αλληλεξαρτήσεων. 4. Μαθαίνω να ζω με τέτοιον τρόπο, ώστε να αναπτύσσω την προσωπικότητά μου και να μπορώ να ενεργώ με μεγαλύτερη αυτονομία και περισσότερη κρίση και προσωπική υπευθυνότητα.»

δ. Αιτιολόγηση

Αιτιολογούμε μια θέση-άποψη χρησιμοποιώντας επιχειρήματα και άλλες αποδείξεις.

• Η αιτιολόγηση είναι η κατάλληλη μέθοδος ανάπτυξης της παραγράφου, όταν η θεματική πρόταση είναι διατυπωμένη έτσι ώστε να μας παρακινεί να ρωτήσουμε «Γιατί;».

«Ιδιαίτερα σημαντικός είναι ο ρόλος του πρωινού καθ' όλη τη διάρκεια τις προετοιμασίας του μαθητή για τις εξετάσεις. Ένα πλήρες πρωινό αυξάνει τη διάθεση και την ενέργεια του παιδιού, για να αντεπεξέλθει τις δυσκολίες του διαβάσματος και των άλλων υποχρεώσεων τις ημέρας. Επιπλέον, μειώνει το αίσθημα τις πείνας κατά τις μεσημεριανές ώρες, γεγονός που αποτρέπει την υπερκατανάλωση φαγητού το μεσημέρι, κάτι που θα προκαλούσε υπνηλία και μείωση τις απόδοσης του μαθητή.»

ε. Ορισμός

Προσπαθούμε να ορίσουμε, δηλαδή να παρουσιάσουμε το περιεχόμενο μιας έννοιας. Για να γίνει πιο σαφής η παράγραφος, πρέπει στη συνέχεια να διασαφηνίσουμε τον ορισμό, κάνοντας χρήση των άλλων τρόπων ανάπτυξης (παραδείγματα, σύγκριση – αντίθεση κ.λπ.).

• Χρησιμοποιούμε ως τρόπο ανάπτυξης της παραγράφου τον ορισμό, όταν η θεματική πρόταση μάς παρακινεί να ρωτήσουμε «Τι είναι;» ή «Τι εννοούμε με αυτό;».

*«**Παιδεία** καλείται το σύνολο των γνώσεων, ερεθισμάτων, πληροφοριών και εμπειριών με τα οποία ο άνθρωπος καθίσταται ικανός να υπερβεί τα όρια της βιολογικής του ύπαρξης με στόχο την πνευματική, ηθική και κοινωνική του ολοκλήρωση.»*

στ. Αίτια και αποτελέσματα

Αναζητούμε και καταγράφουμε την αιτία ή τις αιτίες που οδηγούν σε ένα αποτέλεσμα.

- Χρησιμοποιούμε αυτόν τον τρόπο ανάπτυξης, όταν στη θεματική πρόταση διατυπώνουμε μια αιτία.

«Πολλοί συνάνθρωποί μας ζουν ολομόναχοι, χωρίς να έχουν κάποιον καντά τους να τους συντροφεύει. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα με τον καιρό να κλείνονται ολοένα και περισσότερο στον εαυτό τους...»

ζ. Αναλογία

Παρουσιάζουμε την ομοιότητα που υπάρχει ανάμεσα σε δύο ή πε-ρισσότερα ανόμοια από μία άποψη πράγματα, ιδέες κ.λπ.

- Χρησιμοποιούμε την αναλογία, όταν η θεματική πρόταση είναι διατυπωμένη ως παρομοίωση ή μεταφορά.

«Η ζωή μοιάζει με μια κρουαζιέρα σε μέρη που δεν έχεις ξαναεπισκεφθεί. Στη ζωή του ο καθένας μας δεν ξέρει τι του επιφυλάσσει το μέλλον του. Έτσι, και κατά τη διάρκεια του ταξιδιού δε γνωρίζεις τι θα αντικρίσεις. Όπως η ζωή έχει σκαμπανεβάσματα, με τις χαρές και τις λύπες της, έτσι και κατά τη διάρκεια μιας κρουαζιέρας μπορεί να περνάς πολύ ωραία, αλλά μια τρικυμία να έρθει να σε αναταράξει... Καλά όλα αυτά αλλά καλύτερο θα ήταν να είμαστε οι τιμονιέρηδες σ' αυτό το ταξίδι .»

η. Συνδυασμός τρόπων ανάπτυξης

Συνήθως, όταν γράφουμε μια παράγραφο, χρησιμοποιούμε περισσότερους από έναν τρόπους ανάπτυξης (π.χ. ορισμό και αιτιολόγηση, διαίρεση και παραδείγματα κ.λπ.), ώστε να παρουσιάσουμε ή να διασαφηνίσουμε αυτό που θέλουμε να πούμε, όσο το δυνατόν πληρέστερα.

«Αξιοπρόσεκτη η παρατήρηση. Δεν αληθεύει όμως στη δική μας εποχή. Γιατί σήμερα και τα παιδιά είναι πολύ διαφορετικά από άλλοτε και ο αέρας, το «κλίμα» του σχολείου έχει αλλάξει. Παλαιότερα ο μαθητής περίμενε να φωτιστεί αποκλειστικά και μόνο από το Δάσκαλό του. Σήμερα οι πηγές των πληροφοριών έχουν πολλαπλασιαστεί σε βαθμό εκπληκτικό, η εφημερίδα, το περιοδικό, το ραδιόφωνο, η τηλεόραση ρέουν μέσα στο σπίτι. Μπορεί λοιπόν ο μαθητής, ανάλογα με τη δύναμη και την όρεξή του, να αντλεί ελεύθερα και απεριόριστα «ειδήσεις» από όλες τις περιοχές της ανθρώπινης περιέργειας: ιστορικές, γεωγραφικές, βιολογικές, ανθρωπολογικές, φυσικής, χημείας, κοσμογραφίας, ηλεκτρολογίας, κάθε λογής «τεχνικής».

Ασκήσεις στους τρόπους ανάπτυξης παραγράφων

- 1. Αφού βρείτε τη θεματική περίοδο, τα σχόλια-λεπτομέρειες και την κατακλείδα (όπου υπάρχει), να βρείτε και με ποιους τρόπους αναπτύσσονται οι παράγραφοι που ακολουθούν:**

Οι παραλογές είναι δημοτικά τραγούδια πολύστιχα και αφηγηματικά. Μοιάζουν δηλαδή με μικρά έπη, όπως και τα ακριτικά, με τη διαφορά όμως ότι δεν εξυμνούν ηρωικά κατορθώματα, αλλά αφηγούνται τις δραματικές κυρίως περιπέτειες της ανθρώπινης ζωής με τον τρόπο των παραμυθιών.

Τα τελευταία 20 χρόνια η αυτοματοποίηση έδειξε πως είναι ικανή να επιτελέσει κάθε παραγωγικό έργο. Όχι μόνο κάνει σχετικά απλές δουλειές, όπως η κατασκευή τμημάτων αυτοκινήτων ή ψυγείων, αλλά στοιχειοθετεί εφημερίδες, οδηγεί αυτόματα τα τρένα σύμφωνα με προκαθορισμένο πρόγραμμα και εξορύσσει το κάρβουνο που μας χρειάζεται. Άρχισε μάλιστα τελευταία να μας οργώνει τα χωράφια και να θερίζει τις σοδειές.

Τους αοιδούς τους διαδέχτηκαν οι ραψωδοί, οι οποίοι όμως είχαν αρκετές διαφορές από τους πρώτους. Οι ραψωδοί σε αντίθεση με τους αοιδούς δε δημιουργούσαν δικά τους έργα, αλλά απομνημόνευαν και απάγγελναν τα παλιότερα έπη και κυρίως τα ομηρικά. Ακόμη δεν τραγουδούσαν τα έπη συνοδεύοντας το τραγούδι τους με τη μουσική υπόκρουση της φόρμιγγας όπως παλιότερα οι αοιδοί, αλλά τα απάγγελναν με ρυθμό.

Παρότι τα δημοτικά τραγούδια παρουσιάζουν μεγάλο θεματικό πλούτο, μπορούμε ωστόσο να τα χωρίσουμε σε τρεις μεγάλες κατηγορίες. Στην πρώτη κατηγορία κατατάσσουμε τα τραγούδια που αναφέρονται στις διάφορες εκδηλώσεις της ζωής (της αγάπης, νυφιάτικα, νανουρίσματα, παιδικά, κάλαντα, αποκριάτικα και άλλα εορταστικά, τραγούδια της ξενιτιάς, μοιρολόγια, γνωμικά, τραγούδια της δουλειάς). Στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν τα ιστορικά τραγούδια, δηλαδή αυτά που δημιουργήθηκαν εξαιτίας ενός ιστορικού γεγονότος, όπως είναι τα ακριτικά ή τα κλέφτικα. Στην τρίτη κατηγορία τοποθετούμε τις παραλογές.

Οι παρέες συνομηλίκων αποτελούν εξαιρετικά σημαντικούς φορείς κοινωνικοποίησης των νέων. Μέσα από τις παρέες το παιδί κάνει τις πρώτες του προσπάθειες να δημιουργήσει έναν κόσμο όπου δεν θα υπάρχει ο αυστηρός έλεγχος των «μεγάλων», η συμπεριφορά του οργανώνεται και αποκτά κοινωνικό χαρακτήρα, δοκιμάζει νέες εμπειρίες κοινές με τους φίλους του και πιθανόν διαφορετικές από τα πρότυπα της οικογένειας και του σχολείου. Τα παιδιά διαμορφώνουν μια νέα αντίληψη του «εμείς», μέσα από το παιχνίδι και τη συναναστροφή, μαθαίνουν να ανταγωνίζονται και να συμβιβάζονται, να υπολογίζουν τους άλλους, να παίζουν σύμφωνα με τους κανόνες του παιχνιδιού

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Τρόποι ανάπτυξης παραγράφου.

Προσπαθήστε στις επόμενες θεματικές προτάσεις να αναπτύξετε τις λεπτομέρειες χρησιμοποιώντας κάθε φορά τον τρόπο ανάπτυξης που σας ζητείται.

Σύγκριση-αντίθεση

Ο πόλεμος και η ειρήνη είναι δύο εντελώς αντίθετες καταστάσεις που ιστορικά διαδέχονται η μία την άλλη.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Αιτιολόγηση

Οι φίλοι που αποκτήσαμε πηγαίνοντας σχολείο ή ως φοιτητές είναι, συνήθως, και αυτοί που μας ακολουθούν και μας στηρίζουν σε όλη μας τη ζωή.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Παραδείγματα

Η διαφήμιση χρησιμοποιεί ποικίλες μεθόδους προκειμένου να πείσει τους καταναλωτές..

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ορισμός

Η φιλία παίζει σημαντικό ρόλο στη ζωή μας. Με τον όρο φιλία.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Διαίρεση

Αναμφισβήτητα, υπάρχουν πολλά είδη ψυχαγωγίας

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....